

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το κεφάλαιο 10 για τις πολιτικές αποκατάστασης κλείνει με τη διατύπωση πως η Πολιτεία δεν έχει ακόμη κατανοήσει την πολυμορφία και συνθετότητα του προστατευτέου ή υπό αποκατάσταση αντικειμένου στην περίπτωση όχι του πληγέντος νοικοκυριού αλλά «της πληγείσας παραγωγικής επιχείρησης». Αν στην πρώτη περίπτωση η κατοικία, η στέγη είναι το υπ' αριθμόν 1 προστατευτέο στοιχείο, αυτό δεν αληθεύει και στη δεύτερη περίπτωση.

Αν πράγματι επιδιώκει η Πολιτεία να προστατεύσει και να αποκαταστήσει την τραυματισμένη επιχείρηση, αυτό που πρέπει να την ενδιαφέρει δεν είναι μόνο και δεν είναι κυρίως η στεγάζουσα κατασκευή και ο ιδιοκτήτης της. Είναι οι εργαζόμενοι, τα μηχανήματα, τα προϊόντα, τα εισοδήματα, οι θέσεις απασχόλησης, το όνομα και η αξιοπιστία της επιχείρησης στην αγορά, η τοπική και η περιφερειακή οικονομία και η κοινωνική ευημερία γενικότερα. Κρίσιμα ζητήματα για την προστασία όλων αυτών είναι να μη διακοπεί η παραγωγική διαδικασία, να τηρηθούν οι αναληφθείσες υποχρεώσεις προς πελάτες και προμηθευτές για να μη καταστραφούν τα δίκτυα συνεργασίας, να μην επιβαρυνθούν οι οικονομικές υποχρεώσεις της επιχείρησης προς τις Τράπεζες και το Δημόσιο, να μη δημιουργηθεί ένα αβέβαιο καθεστώς για την παραμονή ή όχι της επιχείρησης στην ίδια θέση και για τις προθεσμίες που τίθενται από δανειοδότες, ιδιοκτήτες, εργολάβους, διοικητικούς υπαλλήλους έγκρισης οικοδομικών αδειών και εφοριακούς, να μην εξωθηθεί εν τέλει ο επιχειρηματίας στη λύση της απόλυσης προσωπικού ή της μείωσης ημερομισθίων.

Για να εξασφαλιστούν όλα αυτά χρειάζεται μια άλλη πολιτική. Μια πολιτική που αντιμετωπίζει διαφοροποιημένα την επανόρθωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων από την αποκατάσταση των κατοικιών. Μια πολιτική που αναγνωρίζει τις ιδιαιτερότητες μεταξύ των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε ιδιόκτητους και εκείνων σε ενοικιαζόμενους χώρους και προσαρμόζεται αναλόγως. Μια πολιτική που αντιμετωπίζει διαφορετικά τη μονοχωροθετική από την πολυχωροθετική επιχείρηση. Μια πολιτική που κάνει διάκριση ανάμεσα στις επιχειρήσεις που εξαρτώνται από τις τοπικές αγορές εντός των πληγεισών περιοχών και τις άλλες ή ανάμεσα σε κλάδους που πλήττονται και τους άλλους που βγαίνουν ενισχυμένοι από τη μετασεισμική κατάσταση (πχ κλάδοι του κατασκευαστικού τομέα). Μια πολιτική που παρέχει άλλες διευκολύνσεις στις ατομικές, οικογενειακές επιχειρήσεις και άλλες στις ανώνυμες εταιρείες και τις αλυσίδες επιχειρήσεων, άλλες σε εκείνες με υψηλό δείκτη καθαρών παγίων κεφαλαίων και άλλες σε εκείνες με χαμηλό. Χρειάζεται μια πολιτική πιο

εύκαμπτη, που να προσφέρει εναλλακτικά μέτρα υποστήριξης, ώστε να μην επιδεινώνουν τη θέση τους οι μονάδες που φέρουν ήδη βάρη αποπληρωμής προηγούμενων δανείων.

Στα πλαίσια αυτής της άλλης πολιτικής πρέπει να δοκιμαστούν άλλα μέτρα εκτός από τα σεισμοδάνεια, όπως μέτρα επιδότησης του απασχολούμενου δυναμικού σε πληγείσες επιχειρήσεις, υλοποίηση προγραμμάτων αναπλάσεων που αφορούν οργανωμένους βιομηχανικούς χώρους, είτε νέους εντός των πληγέντων Δήμων, είτε στα πλησιέστερα ΒΙΠΑ / ΒΙΟΠΑ, επιδότηση ενοικίων για τη μετεγκατάσταση πληγεισών επιχειρήσεων σε θέσεις που οι ίδιες θεωρούν συμφέρουσες και που προηγουμένως δεν ήταν προσιτές, είτε λόγω του ύψους του ενοικίου, είτε λόγω του γεγονότος ότι ο επιχειρηματίας διέθετε ιδιόκτητο χώρο ο οποίος όμως τώρα έχει πληγεί. Ο σεισμός δημιουργεί πληγές, ανάγκες και τραύματα, ταυτόχρονα όμως ανοίγει νέες δυνατότητες και ευκαιρίες.

Η τελευταία αυτή διαπίστωση δεν είναι ρητορικό σχήμα. Είναι κοινό συμπέρασμα των ερευνών και εμπειριών από σεισμικές και όχι μόνο καταστροφές, στον ελληνικό αλλά και το διεθνές χώρο, ότι αυτές οι καταστροφές δημιουργούν καινοφανείς συνθήκες και μεγάλες δυνατότητες για την ανανέωση των δημοσίων πολιτικών και για την υλοποίηση ριζοσπαστικών και φιλόδοξων στόχων, που υπό κανονικές συνθήκες θα ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθούν χωρίς να προκαλέσουν τεράστιο κοινωνικό και οικονομικό κόστος.

Ο σεισμός όσο παράξενο και αν φαίνεται καταστρέφει επισφαλείς υποδομές (με αρκετή τύχη χωρίς ανθρώπινα θύματα) που θα έπρεπε έτσι και αλλιώς να αντικατασταθούν, μετριάζει προβλήματα σπανιότητας χώρου καθώς δημιουργεί κενά στον αστικό ιστό, ανατρέπει προσδοκίες για προσπορισμό κερδών από άνοδο των αξιών γης και αλλάζει νοοτροπίες και πρότυπα για την υπερεκμετάλλευση της αστικής γης. Στην περίπτωση των επιχειρήσεων δεν θα πρέπει να διαφύγει της προσοχής της Πολιτείας το γεγονός ότι οι υλικές απώλειες σε σύζευξη με τα μέτρα αποκατάστασης μπορούν να διαμορφώσουν ένα ιδανικό τοπίο για θεραπεία, έστω και «με εγχειρήσεις» των προκαταστροφικών στρεβλώσεων του παραγωγικού ιστού.

Έτσι για τις επιχειρήσεις που επιβιώνουν και λειτουργούν σε παράνομα επισφαλή κελύφη, η λύση δεν είναι η επισκευή με ίδια μέσα (που προκαλείται έμμεσα από την αδυναμία των ΜΜΕ να έχουν πρόσβαση στα μέτρα κτιριακής αποκατάστασης του ΥΠΕΧΩΔΕ και τη νόμιμη οδό της οικοδομικής άδειας), γιατί αυτή η λύση οδηγεί σε επισφαλέστερα κελύφη. Ασφαλώς καλύτερη λύση είναι η μετακίνηση της επιχείρησης σε νόμιμο και ανθεκτικό κέλυφος που είτε βρίσκεται σε οργανωμένα συμπλέγματα βιομηχανικών χώρων σε ΒΙΠΑ / ΒΙΟΠΑ / ΒΙΠΕ είτε σε άλλη κτιριακή εγκατάσταση εντός του αστικού ιστού η οποία όμως πληρεί προδιαγραφές νομιμότητας

(οικοδομική άδεια και εναρμόνιση των επιτρεπόμενων χρήσεων με αυτή της μεταστεγαζόμενης επιχείρησης). Όμως αυτή η λύση / διέξοδος δεν επιτυγχάνεται με σεισμοδάνεια προς αδιάφορους για τις επισκευές ιδιοκτήτες ή προς επιχειρηματίες που φοβούνται να προσθέσουν νέα χρέη σε όσα ήδη τους βαρύνουν και να εμπλακούν σε χρονοβόρες διαδικασίες μελετών και εγκρίσεων. Επιτυγχάνεται με άλλους τρόπους, την επιδότηση του κόστους μετεγκατάστασης, την επιδότηση ενοικίου για ένα μεταβατικό διάστημα στη νέα θέση, την άρση των εμποδίων του Π.Δ. 84/84 (άμεσα και όχι 4 μήνες μετά το σεισμό). Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνονται 2 στόχοι, αφ' ενός η ουσιαστική βοήθεια και ανακούφιση από τις συνέπειες του σεισμού και αφ' ετέρου η άρση του καθεστώτος λειτουργίας σε παράνομο οικοδομικό κέλυφος. Η αποκατάσταση δηλαδή συνδυάζεται με την εξυγίανση.

Για τις επιχειρήσεις που λειτουργούν με απαρχαιωμένο εξοπλισμό, ο οποίος υπέστη ζημιές, παρουσιάζεται μια μοναδική ευκαιρία τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, αλλά ταυτόχρονα και της απόκτησης άδειας λειτουργίας από το Υπουργείο Βιομηχανίας αν αυτή δεν υπάρχει. Είναι προφανές ότι αυτές οι επιχειρήσεις δε νοιάζονται για σεισμοδάνεια κτιριακής αποκατάστασης. Η Πολιτεία πρέπει να τους προσφέρει μέτρα / κίνητρα προς αυτή την κατεύθυνση του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, όπως ένταξη σε προγράμματα επιδοτήσεων για αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού. Αυτά όμως είναι καλό να συνδυάζονται «ως πακέτο» με την απόκτηση από την επιχείρηση άδειας νόμιμης λειτουργίας.

Για τις ενοικιάστριες επιχειρήσεις που έχουν καταφύγει σε μειονεκτικές γεωγραφικές θέσεις του αστικού ιστού, από την άποψη της γειννίας με πελάτες, υπηρεσίες, προμηθευτές κλπ (έχουν βρεθεί πχ εκτός πιάτσας), για λόγους χαμηλού ενοικίου ή άλλους και όπου τώρα τα μειονεκτήματα σε αυτές τις θέσεις παρουσιάζονται ενισχυμένα λόγω γενικότερης κατάρρευσης του τοπικού κοινωνικοοικονομικού ιστού, θα μπορούσαν να προσφερθούν μέτρα επιδότησης ενοικίου για μετεγκατάσταση σε ακριβότερες θέσεις (για ένα μεταβατικό χρονικό διάστημα). Αντίστροφα θα μπορούσαν να προσφερθούν κίνητρα εισόδου στις πληγείσες περιοχές κλάδων και επιχειρήσεων που οι υπηρεσίες και τα προϊόντα τους παρουσιάζουν ζήτηση κατά την περίοδο αποκατάστασης.

Για τις επιχειρήσεις που είναι αναγκασμένες να διακόψουν λειτουργία είτε λόγω μετεγκατάστασης είτε λόγω επανακατασκευής του κτιρίου στέγασής τους, τα πιο αναγκαία και επωφελή μέτρα είναι αυτά που τις ανακουφίζουν από τις οικονομικές υποχρεώσεις και δεσμεύσεις κατά τη διάρκεια αυτού του νεκρού διαστήματος (επιδότηση της απασχόλησης, ελάφρυνση ή απαλλαγή από φορολογικές υποχρεώσεις κατά το εν λόγω διάστημα και παράταση των προθεσμιών

αποπληρωμής δανείων). Βέβαια τα μέτρα επιδότησης της απασχόλησης θα πρέπει εκ παραλλήλου να δεσμεύουν ή εξωθούν τις επιχειρήσεις προς τη συμμόρφωσή τους στην εργατική νομοθεσία (δήλωση πραγματικού αριθμού εργαζομένων κλπ).

Για τις επισφαλείς θέσεις απασχόλησης σε μεγάλες επιχειρήσεις που ήδη πριν το σεισμό παρουσιάζουν τάσεις συρρίκνωσης της παραγωγικής διαδικασίας προς όφελος τμημάτων χονδρεμπορίου και εισαγωγών και όπου αυτές οι τάσεις επιταχύνονται μετακαταστροφικά, θα μπορούσαν να προσφέρονται δυνατότητες επιδοτούμενων προγραμμάτων επιμόρφωσης για την προσαρμογή των εργαζομένων στις νέες μορφές εργασίας. Άλλο σχετικό μέτρο είναι η παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για πληρέστερη ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων, όπου τα κίνητρα αυτά θα μπορούσαν να λάβουν τη μορφή ευνοϊκών όρων δανεισμού για κεφάλαια κίνησης που στηρίζουν τη διαδικασία τριτογενοποίησης της επιχείρησης, διαφήμισης του νέου προφίλ της κλπ. Παράλληλα οι φορείς της Πολιτείας αλλά και οι συνδικαλιστικοί φορείς που έχουν την αρμοδιότητα ελέγχου της τήρησης της εργατικής νομοθεσίας (ΟΑΕΔ, Υπουργείο Εργασίας, ΒΕΑ κλπ) πρέπει να είναι οργανωμένοι προκαταστροφικά για να καταγράψουν, να ελέγξουν και να αντιμετωπίσουν φαινόμενα καταπάτησής της.

Η Πολιτεία ωστόσο για να ασκήσει σωστές πολιτικές πρέπει να γνωρίζει. Πρέπει να γνωρίζει ποιες επιχειρήσεις επλήγησαν περισσότερο και γιατί, τι δεν πήγε καλά στον προηγούμενο σχεδιασμό της καθώς και ποια ήταν η συμβολή των μέτρων υποστήριξης που προσέφερε στην όλη προσπάθεια αποκατάστασης. Τη γνώση της Πολιτείας για τις πληγές που υφίσταται ο παραγωγικός ιστός μετά από σεισμό (και όχι μόνο) αλλά και τη γενικότερη έρευνα και μελέτη για το ποιοι είναι οι καλύτεροι τρόποι υποστήριξης των τραυματισμένων επιχειρήσεων θα βοηθούσε μια άλλη φιλοσοφία συμπλήρωσης τόσο των δελτίων αυτοψιών του δευτεροβάθμιου ελέγχου όσο και των αδειοφύλλων επισκευών / ανακατασκευών. Πρέπει να δίνεται η δυνατότητα καταγραφής όχι μόνο της συγκεκριμένης χρήσης (βιομηχανία-βιοτεχνία) αλλά και του κλάδου, του μεγέθους απασχόλησης και της νομικής μορφής της επιχείρησης. Ακόμη πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη στα σχετικά έντυπα για παρατηρήσεις ώστε να καταγράφονται απώλειες σε μηχανήματα, πρώτες ύλες και προϊόντα.

Ωστόσο, όσο και αν η Πολιτεία βελτιώσει τα επίπεδα γνώσης που μπορεί να αποκτά για τον πληγέντα κάθε φορά παραγωγικό ιστό, δεν θα είναι πάντως σε θέση να γνωρίζει τις δυνατότητες και προθέσεις του κάθε μεμονωμένου επιχειρηματία. Γι' αυτό το λόγο είναι σκόπιμη η παράλληλη και ταυτόχρονη προσφορά όλων των παραπάνω μέτρων υποστήριξης αμέσως μετά την εκδήλωση της κρίσης. Η κάθε επιχείρηση που γνωρίζει τις δυνάμεις της, τα αποθέματά της και τις προοπτικές της

διαλέγει ποιο ή ποια μέτρα τη βολεύουν, ταιριάζουν στη φυσιογνωμία και τα χαρακτηριστικά της και μπορούν να την οδηγήσουν, μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, σε επιτυχημένη πορεία. Κάθε επιχείρηση είναι «ένας οργανισμός με ίδια βούληση, κλίσεις, ταλέντα αλλά και αντοχές». Η ύπαρξη ανοιχτών οριζόντων για ατομικές επιλογές συμβάλλει στην αυτοπεποίθηση αλλά και την υπευθυνότητα της κάθε μιας ως ξεχωριστής υποκειμενικής οντότητας που συμβάλλει στη γενικότερη διαδικασία παραγωγής και ανάπτυξης. Ένα είναι βέβαιο, ο σεισμός είναι σταυροδρόμι αποφάσεων που μπορεί μακροπρόθεσμα, και παρά τα αναμενόμενα, να στρέψει τις πληγείσες κοινωνίες προς μονοπάτια ευημερίας και ανάπτυξης. Ως τέτοιο σταυροδρόμι θα μπορούσε να εκληφθεί ακόμη και ως εύνοια της τύχης.